

Левченко В. В.

ORCID: 0000-0001-6907-7768

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін

Одеський національний морський університет

м. Одеса, Україна

СХІДНА ТЕМА В УКРАЇНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ 1920-Х РР.

Ключові слова: Схід, сходознавство, історія, культура, кінематограф.

Багатонаціональна УСРР у період впровадження політики коренізації 1920-х рр. слугує взірцем проведення зваженої політики щодо інших етнічних груп: толерантне ставлення до їхніх історії і культури, забезпечення їхніх прав на культурне відродження. Одним з основних інститутів збереження історичної пам'яті та культурної спадщини у 1920-х рр. було кіно. Творці фільмів та діячі українських кіностудій займалися репрезентацією історії, самобутньої культури, традицій і побуту багатьох народів. З-поміж інших етносів кінематографісти приділяли значну увагу створенню фільмів на східну тему. Їхні завдання полягали в забезпеченні через кіно культурних запитів робітників і селян Сходу та ознайомлення з культурними цінностями та досягненнями народів Сходу.

На сьогодні нами виявлено чотири фільми на східну тематику, створені українськими кіностудіями. Перший з них – “Алім” (1926) режисера Г. Тасіна про долю кримськотатарського народного героя Аліма Айдамака. Фільм було знято Всеукраїнським фотокіноуправлінням (ВУФКУ) на Ялтинській кіностудії. Сценарій фільму 1925 р. написав М. Бажан за однойменною п'єсою У. Іпчі. Сюжет демонструє класову боротьбу народу проти експлуататорів, а А. Айдамака зображено в образі “кримськотатарського Робіна Гуда” – захисника простих бідних людей. У фільмі яскраво передано побут кримських татар XIX ст. [5].

Влітку 1925 р. журнал “Всесвіт” повідомляв про хід роботи на Ялтинській кіностудії над фільмом “Мамут і Айше” (інша назва “Весілля Боралі”, 1926). Режисер фільму Л. Мур, сценаристи Ю. Таріч і Л. Мур, оператор Г. Гібер. Працювали над зйомками співробітники Одеської кінофабрики. У фільмі виразно зображено традиції і побут кримських татар, зокрема їхні весілля [6].

Найвідомішим серед фільмів на східну тему 1920-х рр. є “Кіра Кіраліна” (інші назви “Двічі роджена”, “Двічі продана”, 1927) – за мотивами однойменного роману румунського письменника П. Істрати про безправне становище жінок у країнах Сходу. Фільм було знято на Ялтинській кіностудії режисером Б. Глаголіним, сценаристами Н. Плеським та О. Валерською, яка також зіграла головну роль. Трагічний сюжет фільму зводиться до того, що в рахунок погашення боргів батьки Кіри ще до її народження продали її старому кредитору. У 13 років вона стала його дружиною, а потім потрапила до мережі торговця живим товаром Назима. Кіра спробувала вирватися з неволі, але її було вбито, а її дочку Кіраліну продано в рабство [1; 4].

Найбільш невдалим фільмом через заплутану структуру сюжету став фільм “Тамілла” (інші назви “Тричі продана”, “Жінка-товар”, 1928). Над кінострічкою працювала команда Одеської кінофабрики. Фільм знято за мотивами однойменного роману французького письменника Ф. Дюшена, що провів значну частину життя на чиновницьких посадах в Алжирі та був безпосередньо знайомий з колоніальним правосуддям, жертвою якого стала героїня. Первісно екранізацію мав робити Б. Глаголін, у якого був досвід зйомок фільму зі схожим сюжетом, але невдовзі його місце посів турок М. Ертугрул, який вирушив знімати “алжирські” натурні сцени до Баку. Завдяки цьому в “Таміллі” збереглися яскраві краєвиди кварталів навколо мечетей Тезе Пір і Бібіхейбет у бакинському старому місті – Ічері Шехер [2; 3].

У доповіді йдеться про фільми “зі східного життя” 1920-х рр., у яких відображено певні уявлення про історію і культуру народів Сходу. Культурна революція тих часів слугувала потужним консолідаційним інструментом, пропонуючи радянську систему цінностей, ідеалів та нормативів незалежно від етнічної належності.

Література:

1. Кіра Кіраліна (двічі роджена) // Всесвіт. 1926. № 11. С. 21–23.
2. Тамілла О. Б. // Всесвіт. 1927. № 11. С. 14–15.
3. Ремез Г. Тамілла // Кіно. 1927. № 4. С. 8–9.
4. Сухорєбров П. Кіра Кіраліна // Кіно. 1926. № 10. С. 14–15.
5. Ф. Алім // Всесвіт. 1926. № 7. С. 16–18.
6. Чаров А. На кіно-фабриці в Криму // Всесвіт. 1925. № 19. С. 22–23.